

A könyvterjesztés és a könyvtárellátás tervei

Beszélgetés Drucker Tiborral, a Könyvértékesítő Vállalat igazgatójával

Drucker Tibor legutóbb 1978 októberében ismertette a Könyvtárellátó jövőjét, terveit a *Könyvtáros* hasábjain. Ha most visszatekintünk az azóta eltelt bő három esztendőre, meg kell állapítanunk, hogy néhány vonatkozásban, mint például az *Új Könyvek* átfutási idejének csökkentésében, a hangzó dokumentumok terjesztésében — mégpedig könyvtárilag feldolgozva! — sikerült előrelépni, számos más probléma azonban (számítógépesítés, elrendelés, a könyvtárellátás „infrastruktúrájának” nagyarányú fejlesztése stb.) máig sem oldódott meg. Közben számos új, a cikkben nem említett, „menet közbeni” feladattal is meg kellett birkóznia a Könyvtárellátónak. (Ilyen például az új bibliográfiai leírás szabványának bevezetése a központi feldolgozásban.) Mindebből következik, hogy a jelen sok olyan kérdést vet fel a könyvtárellátás sajátos problémáin túl is, amelyre a könyvtárosok jogosan várnak választ az illetékesektől.

Drucker Tibor jó néhány éve tevékenykedik a könyvszakmában. Előbb a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének főtitkáráként, majd a Könyvértékesítő Vállalat igazgatójaként olyan posztokat töltött, illetve tölt be, ahol összesűrűsödött problémák vártak döntéshozatalra, megoldásra. Éppen ezért talán a legilletékesebbtől kérdezhetjük: Hogyan is áll napjainkban a magyar könyvszakma ügye? Mi az oka annak, hogy egyre több fórumon, egyre nyíltabban kerül szóba, hogy valami baj van, hogy a szakma munkásainak rossz a közérzetük?

— Nem magyar sajátosság a könyvszakma problémáiról beszélni. Ha az ember a kezébe veszi az angol, a német vagy az amerikai szakmai folyóiratokat, mindenütt a könyvkultúrával, olvasáskultúrával, a könyvkiadással és a -kereskedelemmel kapcsolatos gondok, megoldatlan kérdések egész tömegével találkozunk. Ezek elsősorban abból adódnak, hogy a fenyegető világméretű gazdasági válság, de a tudományos-technikai forradalom eredményei és árnyoldalai is óhatatlanul kihatnak a könyvkultúrára és a könyvszakmára.

A magyar könyvszakmában szintén bőven akadnak megoldásra váró feladatok. Még címszavakban is sok volna felsorolni a rohamos fejlődés során létrejött ellentmondásokat, amelyek feloldása a 80-as évek feladata lesz. Ezek közé tartozik a könyvkiadás és -kereskedelem jobb összhangjának megteremtése éppúgy, mint a kiadás és a nyomdaipar mainál hatékonyabb, közös érdekeltségi rendszerének kialakítása, magyarán a kölcsönös kiszolgáltatottság megszüntetése.

A viták során néha elfeledkezünk arról, hogy az olvasás közügy. Az olvasni vágyó emberek közös érdeke kell hogy összefűzzön írókat, szerkesztőket, kiadókat, nyomdákat, illetve a terjesztés hálózatait, a kereskedelmet és a könyvtárakat.

Az olvasó jobb példányszám-megállapításokat vagy, ami ezzel egyenértékű, a

hiánykönyvek gyors utánnyomását várja; a beharangozott mű pontos megjelenését, mégpedig hibátlan technikai kivitelben. Elvárja, hogy a voltaire-i gondolat, miszerint az az igazi könyv, amelyet az olvasó maga egészíthet ki, ne üresen hagyott oldalakat jelentsen a könyvben. Hogy a honi piac ne élvezzen előnyt az exportmegrendelések teljesítéséhez képest, de ne is szoruljon hátrányos helyzetbe, mint ma. Oldjuk meg végre közös erővel, hogy az alapirodalom, az úgynevezett *standard* művek kaphatók legyenek, a kiadó pontosan tudjon kalkulálni a nyomdai költségekkel, és a nyomda idejében kapja meg a kéziratot és a korrektúrákat!

— *Tehát mégis van abban valami, hogy a Gutenberg-galakszisban napjainkban elháríthatatlan katalizmák történnek?*

— Nekem az a benyomásom, hogy a Gutenberg-galakszisznak koránt sincs vége. Minden statisztikai adat, könyvvel kapcsolatos kimutatás egyértelműen arról tanúskodik, hogy a könyvkultúra világszerte és nálunk is rohamosan fejlődik, hogy az elmúlt években tovább növekedett a kiadott művek száma és példányszáma. Másrészt viszont igaz, hogy számos új gond is jelentkezett. Az elmúlt tíz év alatt Magyarországon körülbelül duolajára növekedett a kiadott művek száma, több mint két és félszere-

sére nőtt a példányszám. Ha forintra számítjuk át az adatokat, az derül ki, hogy míg 1972-ben „csak” 1 milliárd 200 millió forint értékű könyv fogyott el az országban, a múlt esztendőben már megközelítette a 3 milliárdot a könyvre fordított összeg. Mélyebbre hatolva a könyvvvel kapcsolatos gondok sűrűjébe, már nem ilyen rózsaszínű a kép. A gondok egy része abból adódik, hogy eddig túlságosan a számok bűvöletében éltünk, és kevesebb energiát fordítottunk a mélyebb, hatékonyabb elemzésre. Ez vonatkozik a könyvkiadás adataira, de a könyvkereskedelem és a könyvtári ellátás gondjaira is. Nem szeretnék ennek a beszélgetésnek a kapcsán az olvasás-szociológia felségvizeire tévedni, de azt hiszem, hogy igazak az eddigi vizsgálatok eredményei, amelyek szerint a rohamosan fejlődő magyar könyvkultúra sikereket ért el ugyan, hiszen a magyar könyvkiadás által előállított könyvek elfogytak, viszont — bármilyen furcsa ellentmondásnak tűnik is — az elmúlt években csökkent Magyarországon az olvasásra fordított idő. A dolgokat még bonyolultabb teszi, hogy a kiadott könyvek felét a lakosságnak körülbelül 10. a másik felét pedig 40 százaléka vásárolja meg. Tehát a lakosság fele egyáltalán nem vásárol könyvet hazánkban, és több-kevesebb eltéréssel ugyanezek a számok érvényesek a könyvtári olvasásra is. Mindez jól jellemzi az olvasási viszonyokat. Még mindig elég jelentékeny azoknak a száma is, akik nem végeztek el a 8 osztályos általános iskolát sem, tehát tömegméretekben újratermelődik az olvasási készség minimumával rendelkező fiatalok tábora. Bőségesen van feladata az óvodának, az általános iskolának, a könyvtári hálózatoknak, a könyvkereskedőknek, az olvasómozgalmak szervezőinek, mindenkinek, akinek köze van a könyvhöz, az olvasáshoz. Ezek az adatok nincsenek ellentétben azokkal a kedvező mutatókkal, amelyekkel büszkélkedhetünk, és amelyek kiállítják a nemzetközi összehasonlítás próbáit, de ha arra is figyelünk, hol szeretnénk tartani az 1980-as években egy szocializmust építő országban a művelődés állapotát még hosszú ideig alapvetően meghatározó könyvkultúra, olvasási kultúra terén, akkor bizony még nagyon sok a tennivaló.

— Szeretnék kitérni arra a kérdésre, amelyet az utóbbi hónapokban többen is vitattak: *áru-e a kultúra (könyv) vagy sem? Meddig tartható az ellentmondás a kötött áru könyv és a szabadárú nuomdai munka között? Mikor lesz minden könyvből éppen elegendő számú: tehát összesen 250 példány* A rizskombáj-

nok adapterének kenési fogásai címűből a mostani 2500 helyett, s gyors utánpótlásuk segítségével 160 000 az 50 000 példányban kiadott Moldovából?

— Régi — és azt hiszem, hogy még hosszú ideig megmaradó — vitatéma ez az áru—kultúra, kultúra—áru fogalomkör. Sajátos a könyv helyzete, hiszen a kultúrának olyan hordozója, amely megjelenési formájában áru jelleggel hordoz magában: előállítására anyag kell; ezt az anyagot emberek dolgozzák föl, akik ráadásul nem társadalmi munkában végzik ezt a tevékenységet, tehát a könyvnek ára is van. A könyv még hosszú ideig az emberi kultúra kincseinek legfontosabb hordozója marad, de ha csak elvont kultúrafogalomnak minősítjük a könyvet, ez nagyon sajátos visszahatást szülhet. Olyant, ami be is következett nálunk Magyarországon. Annyira nem tekintettük „árúnak” a könyvet, hogy hosszú időn keresztül elfeledkeztünk róla: évente 30—40 ezer tonnányi „kultúra” készül el, amelyet valahol raktározni kell, aztám fel kell dolgozni, nyilvántartását meg kell szervezni, el kell szállítani a boltba, a boltokban megfelelő eladóteret és raktárteret kell teremteni számára, s olyan gárdát kell körülötte kialakítani és állandósítani, amelyik képes ezt „kulturált” módon közreadni. Miközben nemzetközileg elismert színvonalra emelkedett a könyvkiadás, s magas szintre jutott a magyar társadalom könyv iránti igénye is, a közbülső infrastruktúra (amely eljuttatja a könyvet olvasójához) elmaradottá vált.

— Azt hiszem, nem titok, ezért megkérdezem: *valóiban miben áll majd a könyvszakmának, azon belül is leginkább a könyvterjesztésnek az átszervezése? Az imént említett ellentmondás feloldása miként képzelhető el?*

— Kedvenc íróm, Tucholsky *Tanácsaim egy rossz szónoknak* című munkájában utalt arra, hogy „kezd a rómaiaknál!” Én is erre vagyok kárthatva. 1972-vel kell kezdeni a mai magyar korszak felvázolását. 1971-ben párthatározat született arról, hogy át kell szervezni a magyar könyvszakmát, a könyvkereskedelmet, könyvterjesztést, mégpedig főként a könyvterjesztés bizonyos feloldulása miatt. A Magyarországon előtűnt könyvek kétharmada a kétmillió fővárosra jutott, s a teljes forgalomnak csak egyharmada a 8 millió vidékre. Nem volt megfelelő a falu, a parasztság és a kis-települések könyvellátása, de nem volt jó a munkásosztály ellátása sem. Ezért 1972-ben létrehoztak egy új könyvkereskedelmi hálózatot, amelyben az *Állami Könyvterjesztő Vállalat* látta el a buda-

pesti, a *Művelt Nép* a vidéki könyvterjesztést. A *Könyvértékesítő Vállalat* nagykereskedelmi funkciója mellett a falvak ellátását és a *könyvtárellátást* kapta feladatául. Negyedik könyvkereskedelmi vállalatunkként a *Kultúra* tevékenykedett. Az új szervezet működése során néhány év alatt az ellenkezőjére fordult a könyvterjesztés aránya az országban: ma már a teljes könyvforgalom kétharmada vidékre jut, egyharmada Budapestre, miközben a budapesti forgalom is gyors ütemben növekedett. Az akkori párttárszatot a könyvkereskedelmi hálózat becsülettel teljesítette. Az elmúlt időszak azonban újabb ellentmondásokat szült. Így például — ahogyan divatos kifejezéssel mondani szoktuk — nem volt „rétegre orientált” a kereskedelmi munka. Az új magyar gazdálkodási körülmények nagyobb vállalkozási lehetőségeket, új szervezeti formákat kínálnak. A Művelődési Minisztérium Kiadói Főigazgatósága 1981 őszén úgy döntött, hogy a területen működő mindhárom vállalatnak megadja az elkövetkező időszakban a teljes, a komplex kereskedelem lehetőségét: úgynevezett *demigrosz* vállalatokká alakulnak át. Magyarán: mindegyik vállalat ellátja a saját nagykereskedelmi funkcióját is. Közvetlenül rendel meg és vásárolja a könyveket a kiadóktól, raktározza, s kiszállítja bolthálózatába. Ebben az új szerkezetben a *Könyvértékesítő Vállalat* megszabadul majd a többi vállalat számára végzett nagykereskedelmi tevékenységtől, nem végez részükre raktározást és szállítást. Minden erejét alapvető gazdálkodási és művelődéspolitikai feladatainak szentelheti. Azokat a tennivalókat végzi, amelyek alapító levelében szerepelnek: a teljes könyvtári ellátást, a szövetkezeti boltok révén a falu és a kistelepülések ellátását, a tankönyvek terjesztését és a Magyarországra behozott könyvek feldolgozását. Olyan lehetőségei is lesznek a vállalatnak, mint az önálló boltalapítás Budapesten, tehát egészséges verseny alakulhat ki az Állami Könyvterjesztő Vállalattal. S amint erre anyagi feltételeink lehetőséget adnak, a *Könyvértékesítő Vállalat*nak kell létrehoznia a magyar könyvszakma számítógépes bázisát is. Természetesen feladataink végrehajtásához megfelelő nagyságú raktári térre, szállítóeszközökre, gépi berendezésekre, adatfeldolgozási rendszerekre, nyomdai kapacitásra, kötésszet-re van szükségünk.

— *Ez tehát azt jelenti, hogy a könyvtárellátás kitüntetett helyet kap a Könyvértékesítő Vállalat tevékenységében, s ez a könyvtárosok nagy örömeire szolgál. Most, hogy eljutottunk a könyv-*

tárellátáshoz, beszélgetésünk egy kicsit töredezettebb lesz. Olyan kérdéseket szeretnék feltenni, amelyekre nem koncepciók felvázolásával, hanem konkrétumok közlésével adható felelet. Elsőként: milyen terveket tartogat a Könyvtárellátó a könyvtárak állandóan szélesedő dokumentumigényének kielégítésére? Ezen belül is: miképpen lehetne elkerülni a könyvtárakat sújtó „karikázást”, azaz a rendelkezések egy részének a könyvhiány miatti törlését a rendelőjegyzékeken?

— A könyvtárellátás eddig is szívügyünk volt, de a megoldás messze járt attól, ami szívünk vágya. Sajnos, noha új vállalati koncepcióval dolgozunk, mostoha körülményeink nem változnak meg máról holnapra. A fő nehézség, amelyről minden könyvtáros tud, az, hogy jelenleg az új könyvek szétküldését egy vidéki termelőszövetkezet végzi, minden jószándékú törekvése ellenére is nagy hibaszázalékkal. A Könyvtárellátó ezzel foglalkozó részlegét kényszerűségből fel kellett számolnunk, mert raktározásra alkalmatlanná, életveszélyessé vált a Visegrádi utcai épület. A legelső tennivalók egyike tehát, hogy megfelelő körülményeket teremtsünk az újonnan beérkező, a könyvtári ellátás céljait szolgáló könyvek raktározására, feldolgozására és szétosztására.

Ebbe a témakörbe tartozik az is, hogy van-e elegendő könyv a könyvtári igények kielégítésére. Az elmúlt két-három nehéz gazdasági esztendőben minden várakozásunkat fölülmúlta a könyvtárak könyvigénye. A kielégítetlen rendelések nagy része ebből is adódott, hiszen nekünk egy évvel korábban meg kell rendelnünk a könyvtári könyveket, amikor legfeljebb még csak találgatni tudjuk, hány példány lesz a valós könyvtári igény. Eddig a *könyvtári könyvmindősítő bizottság* nyújtott segítséget a Könyvtárellátónak a „tippeléshez”. Az általunk megrendelt könyvmennyiség egy része megmarad, s az amúgy is csekély raktári teret terheli; másik, jelenleg nagyobb része viszont kevésnek bizonyul. Szeretnénk biztonságosabban dolgozni, ehhez azonban nagyobb forrásalapra, állami támogatásra vagy a vállalati erőik hatékonyabb összpontosítására, illetve a megmaradt könyvek más területen való áruba bocsátására van szükség. Elképzeléseink szerint addig is, amíg ezt számítógéppel nagy pontossággal és gyorsan nem lehet megoldani, szeretnénk okosabban, az eddiginél jobban tervezni és felbecsülni a várható könyvtári igényeket. Figyelemmel kell kísérnünk a könyvtári vásárlások szerkezetének, összetételének alakulását is. Hiszen a magyar gazdálkodás szerkezetének módosu-

lása a fogyasztói szokásokat is megváltoztatja; ez a tény pedig minden bizonynyal a könyvtár igénybevételének körülményeiben is jelentkezni fog. A változásokat a kereskedelem és a könyvtárügy illetékesei együttesen követhetik, vizsgálhatják, de az intézkedéseket nekünk kell megtennünk. A visszautasított könyvtári rendelések 6—7 évvel ezelőtt 8—10 százalékot tettek ki, ezt két évvel ezelőtt 4 százalék alá szorítottuk. Arányuk most ismét emelkedett, mivel alabecsültük a könyvtárak beszerzési képességét. Hittünk a közgazdászok jóslatainak, amelyek szerint a legjobb esetben is csak „szinten marad” a könyvtári könyvbeszerzés, pedig 1980-ban és 1981-ben az előző évihez viszonyítva több mint 10 százalékkal nőtt a könyvtárak által könyvbeszerzésre fordított összeg. Ez az arány azt is jelentette, hogy bizonyos könyvtípusokból hiány keletkezett. Néhány példa: a Balázs—Hronszky—Lain szerzői triász *Kémiatörténeti ABC* című művéből 1500 példányt vettünk korábbi tapasztalataink és a hasonló művek iránti kereslet alapján, ezzel szemben 3348 példányt rendeltek a könyvtárak. A hiány — ez esetben 1848 példány — nagyobb volt, mint a kielégített rendelések száma. Benda *Olvastam valahol* című gyűjteményes kötetéből, amelyből ugyancsak 1500 példányt vettünk, a könyvtári igény 3462 volt. Sajnos, sokáig sorolhatnám ezeket a hiánykönyveket. De a mérleg másik oldalán ott vannak az elég nagy példányszámú maradékok: Móricz Zsigmond *Válogott elbeszéléseiből* (kötelező olvasmány) például 4000 példányt szereztünk be (1977-ben 3509 fogyott el, és nagy volt a hiány), de csak 2517 kötetet rendeltek a könyvtárak. Ez még keresett ifjúsági művek esetében is előfordul, például Majakovszkij *Lángfaló-csodaló* című könyvéből 3000 példányt vettünk, a könyvtári igény pedig csupán 1900 volt. Természetesen mindez felveti a standard művek raktározásának kérdését is, hisz ezek raktárról lehetséges vásárlását régóta és jogosan követelik az olvasók és a könyvtárosok egyaránt.

— *Nyilvánvalóan látszik, hogy a könyvtárak lehető legtökéletesebb ellátása csakis az imént említett infrastruktúra megfelelő szintre emelése után lehetséges. Ebbe bele kell érteni a számítógépesítést is, hiszen az előrendelés, amely abszolút mértékben lehetővé tenné a könyvtárak valamennyi igényének a kielégítését, csakis akkor képzelhető el, ha az Új Könyvek című tanácsadó már a kiadók által levonatban, imprimatúrában a szerkesztőség rendelkezésére bocsátott kiadványok alapján készülne, te-*

hát a rendeléseket a könyvtárak jóval a könyvek tényleges megjelenése előtt feladhatnák, s a számítógéppel összesített rendeléseket a Könyvtárellátó a kész könyvek megérkezése után haladéktalanul teljesítené. Ugyancsak fontos kérdés, hogyan lehetne a könyvtárellátásba bevonni a nem hivatásos kiadóknál megjelenő értékes kiadványokat. Milyen útemezésben, hogyan lehet ezt a célt elérni?

— Jelenleg több mint 8 ezer mű jelenik meg évente Magyarországon, és ezekből 4 ezernél több a nem hivatásos kiadók gondozásában. Közöttük sok olyan értékes munka is akad, amelyet a könyvtárak részére hozzáférhetővé kell tenni. Arra törekszünk, hogy e kiadványok minél szélesebb körét vonjuk be a könyvtári ellátás rendszerébe. Néhány nem hivatásos kiadóval már megkötöttük a szállítási szerződést. Példaként hadd említsem meg az Országos Széchényi Könyvtárt, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárt, a Magyar Tudományos Akadémiát, az Országgyűlési Könyvtárt, a Szabványügyi Hivatalt, a Pártfőiskolát, amelyek kiadványait már bevontuk a terjesztésbe. A kört bővíteni szeretnénk, s ezekről a kiadványokról tájékoztatást kívánunk adni az *Új Könyvekben*.

— *Megint egy kényes kérdés: Hogyan lehetne meggyorsítani és pontosabbá tenni a külföldi könyvrendelések teljesítését? Egyáltalán, milyen a kapcsolat a Könyvértékesítő Vállalat és a Kultúra között?*

— Itt is, mint minden területen, a jobb együttműködés kialakítását szorgalmazzuk. Azt szeretnénk elérni, hogy partnerünkkel, a Kultúrával meggyorsíthatassuk a külföldről behozandó könyvek átfutási idejét, mert ez jelenleg elképesztően hosszú. A szocialista országokból származó könyvek esetében fél évvel, az Európából érkezőkében egy évvel, az Amerikából behozott könyvek esetében pedig másfél évvel kell számolnunk. Az importált könyvek, elsősorban a tudományos tárgyuak erkölcsi kopása viszont olyan nagy, hogy sok esetben használhatatlanná válnak, mire beérkeznek. Ezen mindenképpen változtatni kívánunk. Szeretnénk azonban a legolcsóbb és nem a legdrágább megoldásokat választani a külföldi könyvek vásárlásakor. Ezek azok a tennivalók és kérdések, amelyeket az azonos elkötelezettségű partnervállalatok esetében a következő időszak tárgyalásai során nemcsak mérlegelni tudunk, hanem megoldani is.

— *Hogyan lehet kielégíteni a könyvtárak visszamenőleges könyvrendeléseit, hogyan lehet ennek intézményi feltételeit (Könyvtárosok Boltja) és módszereit*

(antikvár keresőszolgálat, könyvet keres — könyvet kínál keresőszolgálat) megteremteni?

— A Visegrádi utcai székházunkat szeretnénk átépíteni, földszintjén és első emeletén egy 1200 négyzetméteres alapterületű Könyvtárosok Boltját kialakítani, amelyik alkalmas lenne arra, hogy több művet, nagyobb választékot tartson raktáron, és mindenképpen lehetővé tegye a hozzájutást a standard könyvekhez. Ez föltétlenül szükséges, nem csupán azért, hogy a megrongálódott könyvtári könyveket cserélhessük, hanem azért is, mert évente több tucatnyi új könyvtár létesül az országban, amelyek alapállományáról is nekünk kell gondoskodnunk. Szívből reméljük, hogy egy-másfél esztendő munkával létrehozhatjuk ezt az áruházat, és a visszamenőleges igényeket is kielégíthetjük. Visszamenőleges igénynek tekintem (csak sokkal hosszabb távra!) az antikvár könyvek forgalmazását is, ezek beszerzése ugyancsak nagy gondot okoz a könyvtárosoknak. A Könyvtárellátó vállalkozik arra, hogy az antikvár-rendeléseket központilag kezelje, az antikváriumoktól beszerezze, és a kért könyveket eljuttassa a könyvtáraknak. Tehát a frissen megjelent könyvektől az antikvár könyveken át a nem hivatásos kiadók könyveiig a teljes körű könyvtári ellátás hive vagyok. Segíteni akarjuk a könyvtárosokat, hogy fő feladatukat végzhessék, a könyvekkel és az olvasókkal foglalkozhassanak, s minél kevesebb adminisztrációs tevékenység háruljon rájuk. Ezért szeretnénk a mainál is magasabb színvonalon kielégíteni a könyvön kívüli igényeket: a könyvtári nyomtatványokkal, propagandaanyagokkal, könyvtári bútorokkal, felszerelési tárgyakkal való ellátást. Tudatában vagyunk annak is, hogy teljes körű könyvtári ellátás ma már nem csupán a „könyvformájú könyvekre” terjed ki, hanem a tudományos-technikai forradalom korszakának megfelelően a nem hagyományos dokumentumokra, divatos kifejezéssel élve az új médiákra is. Ezen a területen eredményekről is beszámolhatok. Így például: a hanglemezeket már terjesztjük. A Könyvtárellátó hanglemezboltja elég nagy forgalmat bonyolít le. A könyvtárak is örülnek, hogy feldolgozott anyagot kapnak, s kevesebbet kell feldolgozási munkával foglalkozniuk. 1981 decemberében megkezdtük a diafilmek forgalmazását is. Mielőbb szeretnénk a mikrofilmek beszerzésében is segíteni a könyvtáraknak, hiszen a mikrofilmnek hallatlanul nagy a lehetősége a könyvtári állománygyarapításban és a miniatürizálásban. Természetesen a mikrofilmek

és a mikrofilmlapok felhasználásához szükséges eszközöket is terjeszteni kívánjuk. Így a mikrofilmolvasókat, a másoló- és diafilmvetítő berendezéseket is. Szeretnénk elérni, hogy a könyvtáros egy helyen jusson hozzá a könyvtárban használatos valamennyi eszközhöz, berendezéshez.

Ebbe a témakörbe tartoznak a *könyvtári bútorok* is. Új szolgáltatásaink között szerepel a könyvtárak bútorral való ellátása, illetve a tanácsadó szolgálat megszervezése a könyvtári berendezések beszerzéséhez, a könyvtáralapításhoz, könyvtárépítéshez is. Amit eddig elmondtam, abból kiderül, hogy teljességre törekvő, valódi könyvtárellátási tevékenységet szeretnénk folytatni. Ehhez persze technikai feltételek, adottságok is kellenek. Ezek közé tartozik az *Új Könyvek* állománygyarapítási tanácsadó szabadlapos formájú megjelentetése, amely tetemes papír- és munkatöbbletet okoz számunkra, de az a véleményünk, hogy nagymértékben megkönnyíti a könyvtárosok feldolgozó munkáját. Ebben a vonatkozásban az Országos Széchényi Könyvtárral, illetve a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központtal, az *Új Könyvek* szerkesztőségével példamutató együttműködés és együttműködés alakult ki. Az *Új Könyvek* és kumulációjának megjelentetése szükségessé teszi nyomdánk korszerűsítését. Nem illik egy pénzügyében levő világban pénzről beszélni, de el kell mondanunk, hogy mindahhoz, amit valóra akarunk váltani, pénz is kell. Bizonyos döntések is kellenek. El kell határozni például azt, hogy a dráguló könyvek világában ki és hol fogja ártámogatásban részesíteni a könyvtári könyveket. Nekem az a véleményem, hogy nem lehet a könyvet a kiadóknál, tehát a megjelenéskor támogatásban részesíteni azért, mert a könyvek előállításának költsége megnövekedett. Nem kétséges, hogy a *könyvtári hálózatokat* kell támogatnia az államnak, a szakszervezeti mozgalomnak, minden fenntartónak. Ennek a kedvezményezésnek egyik módja, hogy a könyvtári ellátásra kapjunk *nagyobb pénzügyi támogatást*, és ennek segítségével lehetőleg minél olcsóbban, központilag bocsáthassuk a könyvtárak rendelkezésére azokat a teljes körű központi szolgáltatásokat, amelyekről előbb szót ejtettünk. Ez csaknem annyit jelentene, mintha a könyvek ára nem drágult volna meg.

Összefoglalva az elmondottakat, azt szeretném, ha a Könyvtárellátó nem csupán kereskedelmi, hanem alapvetően művelődéspolitikai szervezetként tevékenykedne, amelynek hasznosságát, szükségességét, fontosságát éreznék,

munkájára pedig igényt tartanának a könyvtárosok. Az eddigiekben ezt a tördést, támogatást — beleértve a kritikai megjegyzéseket is — megkaptuk, és hála- lán köszönjük.

— *Nagyon fontosnak tartom annak le- szögezését, hogy a Könyvtárellátó, ille- ve a Könyvértékesítő Vállalat elsődle- gesen művelődéspolitikai feladatot lát el, s ennek a könyvtárak is hasznát látják: segítségével a könyvtári szolgáltatások minőségileg magasabb fokra emelked- hetnek. Most már csak néhány részlet- kérdésre szeretnék választ kapni: Arra például, hogy a központi kötetzet és a számítógépesítés megszervezésében le- het-e előre lépni?*

— Jelenleg és még egy ideig a könyv- tári kötetzet a koldsi termelészövetkezet melléküzemágaként tevékenykedik. Nem titok: mi azt szeretnénk, ha belátható időn belül a nyomdánk fejlesztésével együtt Budapesten tudnánk megoldani a könyvtári kötetést, továbbá arra törek- szünk, hogy a könyvtári kötésű köny- vek jelenlegi körülbelül évi 6—700 ezer kötetes számát 1 millió kötetre emel- jük. Ez adná meg a lehetőséget arra is, hogy a könyvtárak maguk dönthessék el, könyvtári vagy nyomdai kötésű vagy ép- pen fűzött könyvet kapjanak. E kérdé- sekről sok megbeszélést folytattunk a könyvtárosok különböző rétegeivel. Nem- régen állítottuk össze azt a kimutatást, amely szerint az elmúlt két esztendő alatt mintegy 20—25 könyvtárosszakszervezetet szerveztünk, legalább 2000 könyv- tárossal találkoztunk Budapesten és vi- déken, megyeszékhelyeken és kisebb te- lepüléseken; az iskolai és a szakkönyv- táruk, tudományos, szakszervezeti és ta- nácsai közművelődési könyvtárak könyv- tárosaival. Rengeteg tanácsot, véleményt kaptunk, s ezek megerősítettek bennün- ket abban, hogy mindazért, amiről itt szó esett, az eddiginél is határozottab- ban lépünk fel, mert úgy ítéljük meg, hogy nem önös érdekekről, nem egy vál- lalat, s különösképpen nem annak egyik főosztálya érdekeiről, hanem a magyar

könyvtárak érdekeiről, s ami ezzel egyenlő, a magyar olvasók, a könyvtári olvasók százezreinek és millióinak érde- keiről van szó.

A könyvkereskedelemben, illetve ezen belül a könyvtárellátás számítógépes rendszerbe iktatásában törekvéseink ar- ra irányulnak, hogy csatlakozzunk az Országos Széchényi Könyvtár számítógé- pes rendszeréhez, amellyel a nemzeti bibliográfiát készítik. Már 10 ezer könyv- tár adatait „tettük gépre”, és az elszá- molások egy része is számítógép segít- ségével történik. A végleges megoldás az lenne, ha a vállalat saját számítógép- pel rendelkezne, és ez szorosan kap- csolódna a könyvtári számítógépes há- lózathoz. Az idő most nem túlságosan kedvező ilyenfajta elgondolások megva- lósítására, mégis minden lehetséges esz- közt és módszert igénybe veszünk, hogy megtörténjen legalább a számítógépes alapadatok összeállítása. Adatfeldolgozá- si és bizonylatolási rendszerünket már úgy készítjük elő, hogy alkalmas legyen a számítógépes feldolgozásra is. Ez ter- mészetesen nemcsak a könyvtárellátás- nak, hanem a könyvkereskedelemnek is hasznára válik. Raktározási gondjaink megoldása szintén e témakörbe tartozik. Nem titok, hogy az elmúlt két esztendő alatt gyorsütemű raktárépítési progra- mot bonyolítottunk le, 12 000 négyzetmé- ternyi raktári területet alakítottunk ki, míg az ezt megelőző 10 év alatt egyetlen négyzetméternyi raktár sem épült a könyvszakmában. Ez a raktári bázis azonban csak az 1976—77-es könyvrak- tározási igényeket elégíti ki, s nem az 1981—82-eseket. Körülbelül 10 ezer négyzetméternyi raktártér változatlanul hiányzik, és hogy megnyugtató körülmé- nyek között — ahogy mondani szoktuk: könyvhöz és emberhez egyaránt méltó helyen — dolgozhassanak a könyvvél foglalkozók, ahhoz újabb raktárhelyisé- gek építésére van szükség, hogy a szó legszorosabb értelmében kikerülhessünk a föld alól, a pinceraktárakból.

Bereczky László

